

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขี้ยว” ตำบลฝักบัว อำเภอภูเขี้ยว จังหวัดชัยภูมิ

อดิชาติ ธรรมรัชสุนทร*

บทคัดย่อ

ปัญหาสุขภาพในช่องปากของเด็กวัยเรียน เป็นปัญหาที่พบมากเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ โดยเฉพาะปัญหาโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้เป็นอย่างยิ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขี้ยว” ตำบลฝักบัว อำเภอภูเขี้ยว จังหวัดชัยภูมิ และเพื่อเปรียบเทียบอัตราฟันผุและโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนประถมศึกษาาระหว่างกลุ่มทดลอง จำนวน 142 คน และกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 156 คน จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขี้ยว” ตำบลฝักบัว อำเภอภูเขี้ยว จังหวัดชัยภูมิมีผลต่อพฤติกรรมการแปรงฟันในกลุ่มทดลองมีความถี่ในการแปรงฟันแตกต่างกับกลุ่มเปรียบเทียบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.5$) กลุ่มทดลองมีปัญหาฟันผุน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.007$) และกลุ่มทดลองมีสภาวะเหงือกดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.0001$)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรค, โรงเรียน

* ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลภูเขี้ยว อ.ภูเขี้ยว จ.ชัยภูมิ
Corresponding Author: อดิชาติ ธรรมรัชสุนทร atinart09@gmail.com

Effectiveness of Dental Health Promotion and Disease Prevention Models in School: “Fundee Tee Phu Khiao” Tambon Phak Pang, Phu Khiao District, Chaiyaphum Province

Atinart Tummarutsoontorn*

Abstract

Oral health problems among school children are one of the most common problems in the country, especially problems about tooth decay and gingivitis, which affects the health and learning among school children. This research utilized a quasi-experimental design and aimed at studying the effectiveness of the development of dental health promotion and disease prevention model titled "Fundee Tee PhuKhiao" Tambon PhakPang PhuKhiao District, Chaiyaphum Province to compare the rate of tooth decay and gingivitis among 142 primary school students and 156 comparison groups. Development of the effectiveness of dental health promotion and disease prevention model in " Fundee tee PhuKhieo" Tambon Phak Pang PhuKhiao District, Chaiyaphum Province. In the experimental group, the frequency of tooth brushing was significantly different ($P = 0.5$). The experimental group had a statistically significant difference ($P = 0.007$). And the experimental group had a statistically significant difference ($P < 0.0001$)

Keywords: Model development, Dental health promotion and disease prevention, School

* Dentist, Senior Professional Level, Phu Khiao Hospital, Phu Khiao District, Chaiyaphum Province

Corresponding Author: Atinart Tummarutsoontorn atinart09@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาทางสุขภาพช่องปากเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่ง โดยที่พบมากและเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญสองอันดับแรก ได้แก่ โรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคฟันผุ เป็นปัญหาเรื้อรังที่บั่นทอนสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนไทย โรคฟันผุมีอุบัติการณ์สูงมากในประชากรตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่มีผลกระทบต่อการศึกษา และพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก รวมทั้งส่งผลต่อเนื่องถึงภาวะสุขภาพเมื่อเติบโตเป็นวัยผู้ใหญ่ จากรายงานการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ¹ ที่ทำการสำรวจทุก 5 ปี ครั้งล่าสุด พ.ศ. 2555 พบว่า กลุ่มอายุ 5-6 ปี ปราศจากฟันผุ ร้อยละ 21.5 กลุ่มอายุ 12 ปี ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด ร้อยละ 1.3 สภาวะปริทันต์ปกติ ร้อยละ 4.1 กลุ่มอายุ 18 ปี มีฟันครบ 28 ซี่ ร้อยละ 81.0 สภาวะปริทันต์ปกติ ร้อยละ 3.6 กลุ่มอายุ 35-44 ปี มีฟันใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่ ร้อยละ 97.8 กลุ่มอายุ 60-74 ปี มีฟันใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่ ร้อยละ 57.8 ทั้งนี้ กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น อายุ 12 ปี ถือเป็นกลุ่มสำคัญทางระบาดวิทยา เนื่องจากเป็นอายุที่มีฟันแท้ขึ้นครบ 28 ซี่ในช่องปาก ซึ่งอัตราการเกิดโรคฟันผุในวัยนี้จะใช้เพื่อทำนายแนวโน้มการเกิดโรคฟันผุในวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้แล้ว สถานการณ์ ปัญหาสภาวะเหงือกอักเสบ และโรคปริทันต์ในวัยรุ่นตอนต้นของกลุ่มดังกล่าวยังน่าเป็นห่วง โดยพบว่ามีนักเรียนเพียงร้อยละ 18.0 เท่านั้นที่มีเหงือกปกติ ในขณะที่ ร้อยละ 58.9 มีเหงือกอักเสบเฉลี่ย 2.94 ส่วนจาก 6 ส่วนในช่องปาก ทั้งนี้ร้อยละ 35.7

จะมีหินน้ำลาย ร่วมด้วย ซึ่งถือว่ามีแนวโน้มปัญหาที่รุนแรงมากขึ้น ดังจะเห็นจากการสำรวจความชุกของโรคเหงือก ในปี พ.ศ. 2548-2550 พบว่าวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มอายุ 12 ปี เป็นโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 45.3 เป็นร้อยละ 49.2 และ 52.2 ตามลำดับ แสดงว่าในวัยดังกล่าวนี้มีสภาวะโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง²

ผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุปีงบประมาณ 2558 พบว่า ร้อยละปราศจากฟันผุในเด็ก 12 ปี แยกตามแผนกตามภาค ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2555 – 2557 ได้แก่ 46.7, 42.8 และ 48.3 ตามลำดับ ดัชนีฟันผุ ถอน อุด ปี 2555 – 2557 ได้แก่ 1.5, 1.6 และ 1.2 ตามลำดับ และร้อยละของเด็ก 12 ปี ไม่มีเหงือกเลือดออก แยกตามภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือปี 2555 - 2557 ได้แก่ 66.8, 62.2 และ 74 ตามลำดับ ซึ่งยังได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้³

จากผลการเฝ้าระวังด้านทันตสุขภาพในงานอนามัยโรงเรียน 2556 – 2558 ตำบลฝักขี้ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่านักเรียนมีปัญหาฟันแท้ผุ ร้อยละ 25.1, 24.7 และ 26.3 ตามลำดับ มีปัญหาเหงือกอักเสบระดับ จ ร้อยละ 22.3, 20.8 และ 21.4 ตามลำดับ ปัญหาเหงือกอักเสบระดับ ข+จ ร้อยละ 32.7, 28.4 และ 30.1 ตามลำดับ จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเทียบกับเป้าหมายพบว่าเด็กประถมยังประสบกับปัญหาทันตสุขภาพที่ต้องเอาใจใส่แก้ไขเพื่อลดปัญหาและความเสียหายต่อสุขภาพ การเรียนรู้ สังคมและเศรษฐกิจอื่นๆ ที่จะตามมา กลุ่มงาน ทันตกรรม โรงพยาบาลกุฉินารายณ์

เฉลิมพระเกียรติ มองเห็นปัญหาและให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาระบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียนประถมศึกษาชั้น โดยมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการกิจกรรม ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียนประถมศึกษา ตำบลฝักปึง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ

2) วัตถุประสงค์เฉพาะ

เพื่อเปรียบเทียบอัตราฟันแท้ผู้ ระดับปัญหาโรคเหงือกอักเสบ และผลสรุปการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวังทางทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาใน ตำบลฝักปึง อำเภอกุ

ฉะยิม จังหวัดชัยภูมิ ตั้งแต่ปี 2556 - 2560 ระหว่างก่อนการพัฒนารูปแบบและหลังการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 1 ทั้งหมด 9 โรงเรียน ในเขตตำบลฝักปึง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ ปี 2560 โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งได้จากการคัดเลือกตามเกณฑ์คัดเข้าและเกณฑ์คัดออกให้ได้โรงเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จำนวน 2 โรงเรียน และจับสลากเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยกลุ่มทดลองจะได้รับการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียนตำบลฝักปึง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ “พื้นที่ที่กุฉินารายณ์” กลุ่มเปรียบเทียบได้รับกิจกรรมตามปกติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

รูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรค
ในโรงเรียน ตำบลฝักบัว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
ประกอบด้วยกิจกรรม

การดำเนินการตามกิจกรรมตามรูปแบบ
ส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน
ตามปกติ ร่วมกับกิจกรรมที่จัดเสริมซึ่งประกอบด้วย

1. การสร้างทีมสุขภาพในการส่งเสริมทันต
สุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียนและชุมชนกับ
ทีมของภาคีเครือข่าย และกำหนดให้มีทันตบุคลากร
ดูแลรับผิดชอบประจำ แห่งละ 2 คน (ทันตแพทย์
1 คน ทันตสาธารณสุข 1 คน)

2. การทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
เพื่อร่วมหาแนวทางช่วยกันแก้ไขร่วมกับทีมของภาคี
เครือข่าย

3. การสนับสนุนกิจกรรมที่ได้จากการทบทวน
ปัญหา จนเกิดแนวคิด“ฟันดีที่ภูเขียว” ซึ่งมีกิจกรรม
ส่งเสริมและป้องกันโรคทางทันตสุขภาพ เช่น โรงเรียน
ปลอดน้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบ การแปรงฟันหลัง
อาหารกลางวัน เพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น

4. จัดโปรแกรมทันตสุขภาพและโภชน
ศึกษาแก่นักเรียน ครู และผู้ปกครองพร้อมทั้ง
ส่งเสริมให้เกิดต้นแบบที่ดีในโรงเรียน ชุมชนด้วยการ
ตรวจช่องปากให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเมื่อออกเยี่ยม
บ้านร่วมกับทีม

5. ทันตบุคลากรร่วมเยี่ยมบ้านหรือ
วางแผนแก้ไขปัญหเฉพาะบุคคลกับครูในรายที่มี
ปัญหาในระดับที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนสร้างความคุ้นเคย
กับเด็กและผู้ปกครอง

ตัวแปรตาม

1. อัตราฟันแท้ผุ
2. ระดับปัญหาโรคเหงือกอักเสบ
3. ผลสรุปการตรวจสุขภาพ
ช่องปากตามระบบเฝ้าระวัง
ทางทันตสุขภาพในโรงเรียน
ประถมศึกษา

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ในนักเรียนประถมศึกษา ในเขตตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 9 โรงเรียน โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มทดลอง ที่ได้รับการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริม ทัศนสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน ตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ “ฟันดีที่ภูเขียว” กับ

กลุ่มเปรียบเทียบที่ได้รับการส่งเสริมทัศนสุขภาพ และป้องกันโรคแบบเดิม

ประชากร

นักเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงาน ประถมศึกษาเขต 1 ทั้งหมด 9 โรงเรียนในเขตตำบล ฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ปี 2560 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ตำบลฝักปึง ปีงบประมาณ 2560 จำแนกรายโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวน (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
1. โนนดินแดง (หมู่ 7)	22	22	44
2. โนนสลวย (หมู่ 11)	11	5	16
3. หนองสองห้อง หมู่ 10	11	19	30
4. ภูมิมิวิทยา (ฝักปึง หมู่ 1)	631	674	1,305
5. บ้านแซ่ (เจริญราษฎร์วิทยา) (หมู่ 14)	73	83	156
6. บ้านหว่าทอง (หมู่ 6)	74	68	142
7. หนองเชียงซา (หมู่ 16)	54	52	106
8. โนนงาม (หมู่ 3)	46	33	79
9. พรหมไต้วิทยาคาร (หมู่ 9)	12	22	34
รวม	934	978	1,912

โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 100 คนขึ้นไปได้แก่ โรงเรียนภูมิมิวิทยา (ฝักปึง หมู่ 1) มีนักเรียน 1,305 คน อันดับสอง โรงเรียน บ้านแซ่ (เจริญราษฎร์วิทยา) (หมู่ 14) มีนักเรียน จำนวน 156 คน อันดับ 3 โรงเรียนบ้านหนองหว่า (หมู่ 6) มีนักเรียน 142 และโรงเรียนหนองเชียงซา (หมู่ 16) มีนักเรียนจำนวน 106 คน

กลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกมา 2 โรงเรียนโดยเลือกจากโรงเรียนที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกัน ซึ่งได้แก่ ขนาดโรงเรียน จำนวน นักเรียน ระยะห่างจากอำเภอภูเขียว และจำนวนครู แล้วจับสลากเลือก 1 โรงเรียนเป็นกลุ่มทดลอง และ อีก 1 โรงเรียนเป็นกลุ่มเปรียบเทียบโดยได้ดังนี้

กลุ่มทดลอง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหว่าทอง

กลุ่มเปรียบเทียบ ได้แก่ โรงเรียนบ้านแซ้
(เจริญราษฎร์วิทยา)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ปัจจัยเปรียบเทียบ	กลุ่มทดลอง	กลุ่มเปรียบเทียบ
	ร.ร.บ้านหว่าทอง	ร.ร.บ้านแซ้ (เจริญราษฎร์วิทยา)
- จำนวนนักเรียน	146 คน	152 คน
- ระยะห่างจาก อำเภอภูเขียว	5 กม.	3 กม.
- จำนวนบุคลากรครู	10 คน	11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ แบบตรวจสอบสุขภาพช่องปากตามระบบเผ่าระวังทางทันตสุขภาพ โดยเปรียบเทียบผลการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเผ่าระวัง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

การรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอน คือ ประสานขอความร่วมมือกับกลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและบริการปฐมภูมิ ในส่วนงานอนามัยโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตตำบลฝักบัว อำเภอภูเขียว และบุคลากรกลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลภูเขียวเฉลิมพระเกียรติ ให้ทราบรูปแบบแนวทางการดำเนินงานตามโครงการวิจัยให้การดูแลสุขภาพ การเผ่าระวังทันตสุขภาพในนักเรียนประถมศึกษาตามรูปแบบที่กำหนดในโครงการวิจัย และตรวจบันทึกผลการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเผ่าระวัง แล้วนำผลการตรวจดังกล่าวมาเปรียบเทียบระหว่าง

การดำเนินกิจกรรมแบบเดิมในกลุ่มเปรียบเทียบ ได้แก่ โรงเรียนบ้านแซ้ (เจริญราษฎร์วิทยา (หมู่ 14)) กับการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น คือ “ฟันดีที่ภูเขียว” ในกลุ่มทดลองโรงเรียนบ้านหว่าทอง (หมู่ 6)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้านี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สถิติที่ใช้ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ เพื่อบรรยายข้อมูลแจกแจง (Categorical data) และค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในกรณีที่ข้อมูลแจกแจงปกติ ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ในกรณีที่ข้อมูลแจกแจงไม่ปกติ

สถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประชากร 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) ใช้เปรียบเทียบผลลัพธ์ผลการทดลองที่เป็นกิจกรรมดำเนินงานระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบเพื่อพิสูจน์ว่ากิจกรรมทดลองส่งผลตรงต่อการ

เปลี่ยนแปลง ตามที่ตั้งไว้ในสมมุติฐานโดยกำหนดระดับนัยสำคัญค่า $p\text{-value} < 0.05$

ผลการวิจัย

การศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขียว” ตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในเขตตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) โดยศึกษาในปีงบประมาณ 2560 (กันยายน 2559 – ตุลาคม 2560) ในกลุ่มเด็กนักเรียนประถมศึกษา ปีที่ 1- 6 ที่เรียนอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จำนวน 9 โรงเรียน นักเรียนทั้งหมด 1,912 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง (Experimental Group) และ กลุ่มเปรียบเทียบ (Control Group) ตามเกณฑ์คัดเข้าและเกณฑ์คัดออก ให้ได้โรงเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จำนวน 2 โรงเรียน และจับสลากเพื่อแบ่งเป็นกลุ่ม

ทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยกลุ่มทดลอง จะได้รับการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ และป้องกันโรคในโรงเรียน ตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ “ฟันดีที่ภูเขียว” กลุ่มเปรียบเทียบได้รับกิจกรรมตามปกติ

รายละเอียดผลการศึกษา และการอภิปรายผลเป็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1-6 ศึกษาในโรงเรียนในเขตตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2560 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 จำนวนร้อยละกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบจำแนกรายชั้นเรียน

ระดับชั้นที่มีจำนวนมากที่สุดในกลุ่มทดลอง ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 21.83 รองลงมา ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 19.72 และ ประถมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 19.01 ตามลำดับ ในกลุ่มเปรียบเทียบ ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 19.87 รองลงมา ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 19.23 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบจำแนกรายชั้นเรียน

ระดับชั้น	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประถม 1	14	9.86	21	13.46
ประถม 2	25	17.61	25	16.03
ประถม 3	27	19.01	25	16.03
ประถม 4	17	11.97	24	15.38
ประถม 5	28	19.72	31	19.87
ประถม 6	31	21.83	30	19.23
รวม	142	100	156	100

1.2 จำนวนร้อยละกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 46.79 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.21
เปรียบเทียบจำแนกตามเพศ กลุ่มทดลอง พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ (ตารางที่ 4)
51.41 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 48.59

ตารางที่ 4 ลักษณะทางประชากรจำแนกตามเพศ

ระดับชั้น	กลุ่มทดลอง N = 142		กลุ่มเปรียบเทียบ N = 156	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประถม 1				
ชาย	9	64.29	9	42.86
หญิง	5	37.57	12	57.14
ประถม 2				
ชาย	13	52.00	18	72
หญิง	12	48.00	7	28
ประถม 3				
ชาย	13	48.15	10	40.00
หญิง	14	51.85	15	60.00
ประถม 4				
ชาย	7	41.18	11	45.83
หญิง	10	58.82	13	54.17
ประถม 5				
ชาย	13	46.43	12	38.71
หญิง	15	53.57	19	61.29
ประถม 6				
ชาย	18	58.06	13	43.33
หญิง	13	41.94	17	56.67
รวม	142	100	156	100
ชาย	73	51.41	73	46.79
หญิง	69	48.59	83	53.21

1.3 จำนวนร้อยละของนักเรียนจำแนกตามการได้รับการดูแล อาศัยอยู่และได้รับการดูแลจากญาติ ที่อยู่ร้อยละ 41.55 ในส่วนของกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า นักเรียนอาศัยอยู่และ อาศัยและได้รับการดูแลจากพ่อแม่มากที่สุด คิดเป็น ได้รับการดูแลจาก พ่อ แม่ ร้อยละ 58.45 มากกว่า ร้อยละ 56.41 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละของนักเรียนจำแนกตามการได้รับการดูแล

ผู้ปกครอง	กลุ่มทดลอง N = 142		กลุ่มเปรียบเทียบ N = 156	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พ่อแม่	83	58.45	88	56.41
ญาติ	59	41.55	68	43.59
รวม	142	100	156	100

1.4 จำนวนเงินที่นักเรียนได้มาโรงเรียน 34.51 และในกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า มีนักเรียน จำนวนเงินที่นักเรียนได้มาโรงเรียนของ ได้เงินมาโรงเรียน วันละ 20-38 บาท มากที่สุด นักเรียน พบว่า ในกลุ่มทดลองมีนักเรียนได้เงิน ร้อยละ 59.62 รองลงมาได้เงินมาวันละ 5-19 บาท มาโรงเรียน วันละ 20-38 บาท มากที่สุด ร้อยละ ร้อยละ 25.00 (ตารางที่ 6) 61.27 รองลงมาได้เงินมาวันละ 5-19 บาท ร้อยละ

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ ของจำนวนเงินที่นักเรียนได้มาโรงเรียน

จำนวนเงิน (บาท)	กลุ่มทดลอง N = 142		กลุ่มเปรียบเทียบ N = 156	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5 -19	49	34.51	39	25.00
20 - 38	87	61.27	93	59.62
39 - 57	6	4.23	21	13.46
58 - 76	0	0	2	1.28
≥ 77	0	0	1	0.64
Mean (22.44)	19.99		24.68	
S.D. (10.78)	7.54		12.67	

1.5 พฤติกรรมการแปรงฟันของนักเรียน วันละ 1 ครั้ง ร้อยละ 39.44 และในกลุ่มเปรียบเทียบ พฤติกรรมการแปรงฟันของนักเรียน พบว่า นักเรียนแปรงฟันวันละ 1 ครั้ง มีมากที่สุด ร้อยละ 48.08 รองลงมาคือแปรงฟันวันละ 2 ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.66 รองลงมาแปรงฟัน ร้อยละ 32.69 (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบจำแนกตามพฤติกรรมการแปรงฟัน

พฤติกรรมการแปรงฟัน	กลุ่มทดลอง N = 142		กลุ่มเปรียบเทียบ N = 156	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แปรงฟันวันละ 1 ครั้ง	56	39.44	75	48.08
แปรงฟันวันละ 2 ครั้ง	62	43.66	51	32.69
แปรงฟันวันละ 3 ครั้ง	20	14.08	16	10.26
ไม่แปรงฟัน	4	2.82	14	8.57
Mean (SD)	1.80	(0.78)	1.80	(0.95)
รวม	142	100	156	100

2. ผลการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนตามแบบ พบว่า กลุ่มทดลองมีฟันผุ ร้อยละ 7.75 และ บันทึกการตรวจช่องปากของนักเรียนตามระบบ สภาวะเหงือกระดับ ก (ปกติ) ร้อยละ 88.73 เฝ้าระวังทางทันตสุขภาพ ได้แก่ ส่วนในกลุ่มเปรียบเทียบมีฟันผุร้อยละ 31.1 และมีสภาวะเหงือก ระดับ ก (ปกติ) อยู่ที่ร้อยละ 72.44 (ตารางที่ 8)

2.1 ผลการตรวจสุขภาพช่องปาก
ผลการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียน ตามแบบบันทึกการตรวจช่องปากของนักเรียน

ตารางที่ 8 จำนวนร้อยละ ผลการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนตามระบบเฝ้าระวัง

ผลการตรวจสุขภาพช่องปาก	กลุ่มทดลอง N = 142		กลุ่มเปรียบเทียบ N = 156	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ฟันผุ	11	7.75	17	31.1
สภาวะเหงือก				
เหงือกอักเสบระดับ ก	126	88.73	113	72.44
เหงือกอักเสบระดับ ข	13	9.51	23	14.74
เหงือกอักเสบระดับ จ	3	2.11	20	12.82
รวม	142	100	156	100

2.2 ผลการตรวจสภาวะฟันผุ และในกลุ่มเปรียบเทียบ ฟันผุ คิดเป็นร้อยละ 17.31 พบว่า กลุ่มทดลองฟันผุ ร้อยละ 7.75 (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ ผลการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวัง

ผลการตรวจช่องปาก	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ	
	N = 142		N = 156	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ฟัน				
ไม่ผุ	131	92.25	129	82.69
ผุ	11	7.75	27	17.31
รวม	142	100	156	100

2.3 ผลการตรวจสภาวะเหงือก ร้อยละ 9.51 รองลงมาคือ ระดับ จ ร้อยละ 2.11 ผลการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบ เฝ้าระวังทางทันตสุขภาพ พบว่า ในกลุ่มทดลอง มีเหงือกอักเสบมากที่สุด คือระดับ ข ร้อยละ 14.74 นักเรียนมีเหงือกอักเสบ ระดับที่มากที่สุดคือ ข รองลงมา คือ ระดับ จ 12.82 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ผลการตรวจสภาวะเหงือกตามระบบเฝ้าระวังทางทันตสุขภาพ

ผลการตรวจช่องปาก	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ	
	N = 142		N = 156	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เหงือก				
ระดับ ก	126	88.73	113	72.44
ระดับ ข	13	9.51	23	14.74
ระดับ จ	3	2.11	20	12.82
รวม	142	100	156	100

2.4 สรุปปัญหาทันตสุขภาพจากการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวัง จากผลการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวัง พบว่า ในกลุ่มทดลอง นักเรียนมีปัญหาเหงือกอักเสบระดับ ข+จ มากที่สุด ร้อยละ 11.27 และมีฟันแท้ผุ ร้อยละ 7.15 ในกลุ่มเปรียบเทียบมีนักเรียนเหงือกอักเสบระดับ ข+จ มากที่สุดเช่นกัน ที่ร้อยละ 27.56 ฟันแท้ผุ ร้อยละ 17.31 รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนร้อยละ ปัญหาทันตสุขภาพในกลุ่มเปรียบเทียบและกลุ่มทดลอง

ผลการตรวจช่องปาก	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ	
	N = 142		N = 156	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ฟันผุ	11	7.15	27	17.31
เหงือกอักเสบระดับ ข	3	2.11	20	12.82
เหงือกอักเสบระดับ ข+จ	16	11.27	43	27.56

3. การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขี้ยว” ตำบลฝักปึง อำเภอภูเขี้ยว จังหวัดชัยภูมิระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

จากการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขี้ยว” ตำบลฝักปึง อำเภอภูเขี้ยว จังหวัดชัยภูมิระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบพบว่า

3.1 พฤติกรรมการแปรงฟัน กลุ่มทดลองมีความถี่ในการแปรงฟันแตกต่างกับกลุ่มเปรียบเทียบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.5$)

3.2 ปัญหาฟันแท้ผุ กลุ่มทดลองมีปัญหาฟันแท้ผุน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.007$)

3.3 สภาวะเหงือก กลุ่มทดลองมีสภาวะเหงือกดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.0001$)

3.3.1 ปัญหาเหงือกอักเสบเล็กน้อยระดับ ข กลุ่มทดลองมีปัญหาเหงือกอักเสบเล็กน้อยระดับ ข น้อยกว่า กลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.0001$)

3.3.2 ปัญหาเหงือกอักเสบระดับรุนแรง ระดับ จ ต้องได้รับการรักษาเร่งด่วน กลุ่มทดลองมีปัญหาปัญหาเหงือกอักเสบระดับรุนแรง ระดับ จ ต้องได้รับการรักษาเร่งด่วนน้อยกว่า กลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.0001$)

3.3.1 ปัญหาเหงือกอักเสบ ระดับ ข+จ กลุ่มทดลองมีปัญหาเหงือกอักเสบระดับ ข+จ น้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.0001$)

รายละเอียดดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรค
ในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขา” ตำบลฝักบัว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ ระหว่างกลุ่มทดลอง
และกลุ่มเปรียบเทียบ

ตัวแปรตาม	n	\bar{X}	S.D.	t	p-value	95% CI	
พฤติกรรมกรมการแปรงฟัน	กลุ่มทดลอง	142	1.80	0.78	0.02	0.5	1.972-1.932
	กลุ่มเปรียบเทียบ	156	0.17	0.30			1.650-1.952
ฟันผุ	กลุ่มทดลอง	142	0.08	0.27	2.53	0.007	0.033-0.122
	กลุ่มเปรียบเทียบ	156	0.17	0.30			0.113-0.233
สภาวะเหงือก	กลุ่มทดลอง	142	1.13	0.39	4.10	<0.0001	1.068-1.200
	กลุ่มเปรียบเทียบ	156	1.40	0.71			1.292-1.516
เหงือกอักเสบ ระดับ ข	กลุ่มทดลอง	142	0.13	0.39	4.01	<0.0001	0.067-0.200
	กลุ่มเปรียบเทียบ	156	0.40	0.71			0.292-0.516
เหงือกอักเสบ ระดับ จ	กลุ่มทดลอง	142	1.02	0.14	3.64	<0.0001	0.997-1.045
	กลุ่มเปรียบเทียบ	156	1.13	0.34			1.075-1.181
เหงือกอักเสบ ระดับ ข + จ	กลุ่มทดลอง	142	1.11	0.32	3.65	<0.0001	1.060-1.165
	กลุ่มเปรียบเทียบ	156	1.28	0.45			1.205-1.347

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้พบว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขา” ตำบลฝักบัว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ สอดคล้องกับ ปารีชาติ ฉายสีลิริ⁴ ได้ศึกษาถึงประสิทธิผลของโปรแกรมทันตสุขภาพต่อการลดโรคเหงือกอักเสบในกลุ่มนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เลือกเรียนวิชาพื้นฐานสาขาการสาธารณสุข จำนวน 120 คน โดยนักเรียนโรงเรียนเทพศิลาเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 60 คน และนักเรียนโรงเรียนบางกะปิ เป็นกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมทันตสุขภาพสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมทางการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบได้ถูกต้องมากกว่า

ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมทันตสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและภาวะการเป็นโรคเหงือกอักเสบลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สอดคล้องกับ รำพึง ชรบัณทิ⁵ ได้ศึกษาถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมทันตสุขภาพในพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองจำนวน 68 คน และกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 61 คน ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตนด้านทันตสุขภาพและสภาวะทันตสุขภาพดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สอดคล้องกับ สุวิภา อนันต์ธนสวัสดิ์⁶ ได้ศึกษาถึงประสิทธิผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาของนักเรียนชั้นปีที่ 1 เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 34 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ จำนวน 33 คน เก็บรวบรวมข้อมูลของทั้ง 2 กลุ่ม ก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ จากนั้นจัดโปรแกรมทันตสุขศึกษาในกลุ่มทดลอง 4 สัปดาห์ แล้วจึงรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมีการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

สอดคล้องกับ เบญจจา สุภสิมากุล⁷ ได้ทำการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาด้วยการใช้แรงสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการแปรงฟันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนน้ำพี้ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าภายหลังการทดลองค่าเฉลี่ยพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง และปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของกลุ่มทดลองลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากผลการวิจัยผู้วิจัยขออภิปรายผลตามตัวแปรตามดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการแปรงฟัน

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีความถี่ในการแปรงฟันบ่อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.5$) สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัยวรรณ สวัสดิ์รักษ์¹⁶ ที่พบว่าความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กที่มีอายุ 1-3 ปี เนื่องจากการมีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่มีผลต่อพฤติกรรมผู้ปกครองอาจมีความรู้แต่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้

ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของรัชณี กิจขุนทด และคณะ⁸ ได้วิจัยผลของโปรแกรมการพัฒนา

สมรรถนะการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครอง ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองม้า ตำบลเสม็ด อำเภอสำโรงท่า จังหวัดสุรินทร์ พบว่าหลังการทดลองผู้ปกครองของเด็กมีทัศนคติในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Poul และคณะ⁹ ที่ศึกษาสภาวะสุขภาพช่องปากและพฤติกรรมของ เด็กนักเรียนอายุ 12 ปี ในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่นักเรียนได้รับข่าวสาร ด้านทันตสุขภาพจากพ่อแม่รองลงมาคือ ครู และทันตบุคลากร ตามลำดับ ในส่วนพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากรวมถึงการแปรงฟันพบว่าพฤติกรรมเหมาะสม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 29.10 และยังพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ที่โรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P\text{-value} \leq 0.05$ ได้แก่ นักเรียนที่อาศัยอยู่ด้วยการอาศัยอยู่ กับบิดา มารดา

2. ฟันแท้ผุและเหงือกอักเสบ

จากการวิจัย พบว่ากลุ่มทดลองมีฟันแท้ผุน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และกลุ่มทดลองมีเหงือกอักเสบน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

สอดคล้องวิจัยของอุมาพร ชมโฉม, อารยา ปราณประวีตร และวันเพ็ญ แก้วปาน¹⁰ ที่ศึกษาผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี ที่พบว่าด้านการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ พบว่า นักเรียนที่มีสภาวะเหงือกอักเสบ หลังได้รับโปรแกรมทันตสุขศึกษามีการปฏิบัติตัว

ในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบมากกว่าก่อนได้รับโปรแกรมทันตสุขศึกษา และมากกว่านักเรียนที่มีสภาวะเหงือกอักเสบที่ไม่ได้รับโปรแกรมทันตสุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สอดคล้องกับซิงชัย บัวทอง และคณะ¹¹ จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมกาป้องกันโรคฟันผุพบว่าคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนในกลุ่มควบคุมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สอดคล้องกับ ประพิน ทิพย์หมื่นน้อย¹² จากการศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่พบว่าภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุ ความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคฟันผุ การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$) และพบว่าปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ ในกลุ่มทดลองลดลงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$)

สอดคล้องกับรำพึง ขรบัณฑิต⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมทันตสุขศึกษาในพฤติกรรมกาป้องกันโรคฟันผุ และโรคเหงือกอักเสบ ของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า มีการประเมินอันตราย การประเมินปัญหา การปฏิบัติตนด้านทันตสุขภาพ และสภาวะทันตสุขภาพดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สอดคล้องกับปาริชาติ ฉายศิริ⁴ ที่ศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมทันตสุขศึกษาต่อการลดโรคเหงือกอักเสบในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาถึงทดลองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาต่อการลดโรคเหงือกอักเสบในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนบางกะปิ ซึ่งการศึกษาพบว่า โปรแกรมทันตสุขศึกษาสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายถูกต้องมากกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมทันตสุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและการเป็นภาวะโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สอดคล้องกับการวิจัยของเยาวดี มาพูนธนะ¹³ ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษา โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับการสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีสภาวะเหงือกอักเสบน้อยกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<.001$)

สอดคล้องกับการวิจัยของอรพินท์ วันศิริสุข และอารีรัตน์ บุญยัง¹⁴ ได้ศึกษาผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถแห่งตนร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันโรคเหงือกอักเสบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ภายหลังจากได้รับโปรแกรมทันตสุขศึกษาต่อการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ในด้านปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ กลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .05$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพผลของการพัฒนารูปแบบส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในโรงเรียน “ฟันดีที่ภูเขียว” ตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ที่มีการมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการดูแลทันตสุขภาพของบุคคล ร่วมกับการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนพฤติกรรมทันตสุขภาพ ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองใส่ใจสุขภาพช่องปากตนเองและบุตรหลานมากขึ้น
2. การเยี่ยมบ้านซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการดูแลทันตสุขภาพในนักเรียน ช่วยสร้างความตระหนักเข้าใจในการรักษาโรคในช่องปากทำให้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการพาเด็กมารับบริการทางทันตกรรม
3. การกำหนดผู้รับผิดชอบ (ทันตภิบาล) ที่ชัดเจน ทำให้ผู้รับผิดชอบรู้สึกว่ามีโรงเรียนและนักเรียนเป็นของตนเองในการดูแลทันตสุขภาพ

ช่องปาก นอกจากนั้นยังทำให้ครูประจำชั้น นักเรียน ผู้ปกครอง รู้ว่าหากมีปัญหาสุขภาพช่องปากก็กล้าที่จะปรึกษาผู้รับผิดชอบท่านนั้นๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน และรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละครอบครัว เพื่อให้การจัดโปรแกรมดูแลทันตสุขภาพได้ผลดียิ่งขึ้น และได้รับการยอมรับ เข้าใจ จากผู้ปกครอง
2. ในการจัดโปรแกรมดูแลทันตสุขภาพ ทีมการจัดให้มีเพื่อนช่วยเพื่อนควรจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเพื่อนที่จะคอยช่วยด้วย เพื่อให้ นักเรียนสามารถช่วยดูแลสนับสนุนกันได้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบคุณคณะผู้บริหารเครือข่ายสุขภาพอำเภอภูเขียว บุคลากรกลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลภูเขียวเฉลิมพระเกียรติ และคุณรัชฉนิกรณ์ ปาธา และคณะเจ้าหน้าที่กลุ่มงานประกันสุขภาพยุทธศาสตร์และสารสนเทศทางการแพทย์ โรงพยาบาล หนองบัวแดง ที่ให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2555). รายงานผลการสำรวจสถานะ สุขภาพช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 7 ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักกิจกรรมองค์การทหารผ่านศึก.
2. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). ผลการสำรวจสถานะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ ปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักกิจกรรม องค์การทหารผ่านศึก.
3. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขประจำปี 2557. นนทบุรี : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2557.
4. ปารีชาติ ฉายศิริ. (2534). ประสิทธิภาพโปรแกรมทันตสุขภาพต่อการลดโรคเหงือกอักเสบในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
5. รำพึง ชรบัณฑิต. (2537). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาในพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(สุขศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
6. สุวิภา อนันต์ธนสวัสดิ์. (2539). ผลของโปรแกรมทันตสุขภาพต่อพฤติกรรมทันตสุขภาพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
7. เบญจา สุภสีมากุล. (2543). ประสิทธิภาพของโปรแกรมทันตสุขภาพด้วยการใช้แรงสับสนุนทางสังคม ที่มีต่อพฤติกรรม การแปรงฟันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนน้ำพี้จังหวัดอุดรดิตรดิต์. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
8. รัชนี กิจขุนทด และคณะ. ผลของโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองม้าตำบลเสม็ด อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ Research and Development Health System Journal 2557;1(245-259).
9. Poul Erik Petersen, et a. Oral health status and oral health behavior of urban and rural school children in Southern Thailand. International Dental Journal 2001;51:95-102.
10. อูมาพร ชมโฉม, อารยา ปราณประวีตร และวันเพ็ญ แก้วปาน. (2560). ผลของโปรแกรมทันตสุขภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้.

11. ชิงชัย บัวทอง และคณะ ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบางเหี้ยน อำเภอลำปลายพระยา จังหวัดกระบี่. วารสารการพัฒนาศักยภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2558
12. ประพิณทิพย์ หมิ่นน้อย. (2548). ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในตำบลท่าพระ อำเภอมืองจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
13. เยาวดี มาพูนธนะ, รุจิรา ดวงสงค์. ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับการสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2554; 11:77.
14. อรพินท์ วันศิริสุข และอารีรัตน์ บุญยัง. (2552). ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถแห่งตนร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันโรคเหงือกอักเสบในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.